

ISSN 2181-6131

TAFAKKUR ZIYOSI

ilmiy-uslubiy jurnal

Тафаккур зиёси 1/2019

16

Ижтимоий ҳаёт
ва фалсафа

Филология:
тил, адабиёт ва
бўльклор

Инновация ва
педагогик
таълим

76

Мозий
садолари

86

География ва
туризм

93

Илм-фан
ва техника

ЎЗБЕКИСТОНДА ХАЛҚАРО ТУРИЗМНИ ХУДУДИЙ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ

*Шодиқул ХОЛИҚУЛОВ - қишлоқ хұжалик фанлари
доктори, профессор Самарқанд давлат университети,
Машраб УСМОНОВ - үқитуучи
Жizzах давлат педагогика институты.*

Аннотация

Болшандырылыш маселалары, туризм да уларнинг турпари, ҳалқаро туризм, тарихий обидалар, туризмни ривожлантиришнинг афзаптиклиари, экомаршрут ҳамда муҳофаза этиладиган ҳудудлар туғрисида маъпумотлар таҳлил килинганд.

Калыг сүзлар: туризм, халқаро туризм, тарихий обидалар, туризмни ривожлантиришнинг афзаликлари, экомаршрут ҳамда мухофаза этиладиган қудудлар.

Данная статья посвящена развитию международного туризма в Узбекистане. В статье освещены преориенточные задачи по развитию международного и внутреннего туризма, организации экомаршрутов и охраняемых экотерриторий.

Ключевые слова: туризм, международный туризм, приоритеты развития туризма, охраняемых территорий.

This article focuses on the issues of international tourism development in Uzbekistan, and provides information on tourism, international tourism, historical monuments, advantages of tourism development, eko-route and protected areas.

Key words: tourism, international tourism, historical monuments, advantages of tourism development, eko-routing and protected areas.

шай, Абдухолік Фиждуғовшай, Балқондади Накышбашдай, Имом Термизий, Ҳаким Термизий, Амир Темур, Алишер Наноий, Мирзо Улугбек, Бобур каби алломалар иштеп түрінде жүйелейла-ри күштөнгілдән.

Ўзбекистонинш кўхса тарихи, қадимий маданий-материфий ёлгорилклар орқали хорижлик сайёҳлар мамлакатимиз билан яқиндан танишишади. Шу ўринда хорижлик сайёҳларни қабул қилиш ва уларга хизмат кўрсатишда ҳалқаро туризм соҳасидаги ўріп бекінес дир. Бутунжоғи туризм ташкилотининг (WTO) башибарати бутигча туризм индустриясида ҳозирги асримиз нигат боши үзита хос тарезда кетади. 2020 йилгача ҳалқаро туристик қатновлар соишли 1,6 млрдга етиши тутиламоқда. Шундай учун олимлар туризм бутунлиги куидуисе иқтисодийтида сенакчи ва тоз суръатлар билдиривожланниб бораётган тармоғи сифратида ҳисобланып оқлад.

БТГ - БМТ қошидаги маҳсус бўлиб, ҳук матлараро универсал характерга оға ташкилотда Унинг штаб-квартираси Испанияниг Мадрид шарида жойлашган. Унга дунёнинг 144 давлати аъзод Шу билан бирга Узбекистон (1993), МДҲиге 10 давлати ва Булок ипак йўлида жойлашган кунит давлатлар аъзо ҳисобланади. Лунё ЯИМинов таҳмин 5 % турдумга тўғри келади.

Хозирги пайтда лунёла туризм соҳасида таҳминан 200 млн киши бандир. Дунёвига ёт та давлат фуқе лари ҳар йили ҳалқаро турист сифатида хорижав юлиган ҳаражатлари ҳар бир давлатта 1 млрд доллар тўери келар экан. масалан, Германия-58 млрд Нидерландия -13,6 млрд. евро. Дунёнинин демографияси давлатларида туризм хорижий вакиланинг ишларни маъбади ҳисобланадиган ҳалқаро туризмнинг риалийининг асосий тушунчалари:

Алмадан кишилар
аудиниң үргаппаш ва
бакш қамда бетак-
рор бүлгөн худуа-
ның күршігә қызықиб,
шор за сағатларга тур-
шы мәкседларда чиқишган.
Шар ғлардың учун номаттум
шылдар, шаҳар ва қиши-
кылдар, токиелдер, текис-
хана дарә ва деңгизлар-
ның гүзәл манзараларидан
шылған. Ушбу маса-
дер билав иқтисодий ва
жеке тарихи географияның
бір қисмы туризм
географиясын шүрхаланады.
Дегенде, географияның
им худудиелік билан
шылған бұлғынб, барча буюк
штаffek кашфиётлар, сағ-
шыр асосында амалға оши-
шы Шундай екан, ту-
шы география билан қам-
боз болған.

жашаб түргал мыштақа, худуд, үлкен ски
пакеттердің диктатта сазовор жойларін күріп
постирилаган рекрецион фәолият турига са-
ғын туризм деңгелади. "Туризм" терминін фран-
цузшаң бұның, "тур" - айлаңа, айлаңма ҳаракат
тер-гееді" деган мағынени англатады. Халқаро
тапкилоти низомиге асосан "сайёх" деб, бир
шаман жойға сафарга бориб, 24 соат пішіде
ғы приб, сайхемлик хизматидан фойдаланған ки-
шесіди [1:182].

жыныстайын жылтисодий, техникалык, маданий ригимдик таңда күнгиларшынг турмуш даражасининг берилген безосынга туризмга иштиёқни уйқотади. Бул түрдөм индустриясы таҳлиллариға пазар таш-бұлак, тематик саеншаттарға талаб ошиб боралған күріпп ұмумиғи. Шунинг учун табиатта саёлдерде, құмалерса табиаттың ҳам бирор түри бүйіншілдегі жаршылтарға чиқыш истаги йилдан-йылға дейнекесінде көрмекчі

ГЕОГРАФИЯ ВА ТУРИЗМ

TAFAKKUR
ZIYOSI

- Усип
- Глобаллашув
- Нозиклик
- Ўзини тез ҳолда ўнглаб олиш усуллари

Туризмнинг ривожланвиши билан бирга утга түсик булуичи муаммолари ҳам мавжуд. Бунга инфроструктуранинг юқори нархий атроф-муҳитнинг ифлосланыши, муаммоланинг нажитимоний маданий жиҳатлари, туризм ривожланниб борастан худудларда инфляция, маҳалий аҳамиятининг бозоуталашини киради.

БЛТ фикрінча, Ўзбекистон туризм ривожланшиб бораёттан даплатлар қаторидан урин эгаллаган. Ўзбекистонда туризмнинг ривожлантиришида ҳукумат томонидан қўлипаетган амалий шашлар асос булади. Республика ҳукуматишининг 1999 йил 20 августрдаги "Туризм" туризмидаги қонуниш қабул қўлиниши эса унинг ривожланнига катта турткі бўлди.

БМТ юниони ЮНЕСКО ташкилоти рўтихатига кирган Самарқанд, Хива, Бухоро каби шаҳарларимиз айланп Буюк ишак пушда жойлашганини ҳалқаро сайдехларни жадоб қўлиш ва шу орқали бутун дунёга янада яхшироқ ташитишинг имкон беради.

БТГниң фикрінча, Ўзбекистонда туризмни ривожлантиришинг 8 та асосий афзаликлари мавжуд:

1. Қулай географик жойлапиш (Буюк ишак йўли чорраҳасида);
2. Ранг-барацг ландшафтлари;
3. Асосан Буюк ишак йўлида жойламтган бой маданий тарихий мерос;
4. Барҳаст бой азъана ва урф-одатлари;
5. Самимий меҳмондўстлик;
6. Турли ҳил ажойиб таомлари;
7. Ботланғич инфраструктура;
8. Меҳнат ресурсларининг нисбатан арzonлиги.

БТГниң фикрига кура, юқоридаги жиҳатлар билан бирга Ўзбекистонда туризмнинг усуворлигини оптиришда қўйидаги вазифаларни ҳал этиш керак:

- Ташкилотлараро кординация;
- Хавфсизликни япада яхшилаб;
- Инфраструктура ва транспорт алоқаларини ривожлантириш;
- Расмийятчиликни янада соддалаштириш
- Имидж ва маркетизиг;
- Мадсулот ва хизматларни жаҳон бозорига олиб чиқиш (хорижий тилларда ҳам);
- Янги технологиялардан (интернет) кенг фойдаланиш.

Маълумки, БМТ ининг 1972 йилда қабул қилинган конвенциясида ҳалқларининг бетакор маданий ёдгорликларини авайлаб-асрашга келишилган. Ҳозирги кунга келиб фойдалапишта яроқли 500 дан ортиқ маданий ёдгорликлар ӯзига хос тақорорлашмас тарихий-маданий ансамбллар, архитектура ёдгорликлари танишув ва диний туризм истиқболида аҳамиятлидир. Республика изда ҳозирги кунга келиб 7000 дан ортиқ тарихий обидалар, монументал архитектурага хос маъннлар мавжуд. Булар будда динига масуб тошилмалар, искаандар Зулкайнарнинг юришиари араблар истилочилиги, мўтиллар босқини, ҳамда Амир Темур ва темурийлар империяси ва бошқа даврлардан далолат берувчи сайохлик объектларини ташкил этади. Буидай архитектура ёдгорликлар, айниқса, Самарқанд, Бухоро, Хива шаҳарларида жуда яхши сақлашиб колинган [2:112].

Ўшбу шаҳарлардаги архитектура ёдгорликлари ӯзининг аҳамияти, курилши ва жозибадорлиги жиҳатидан Миср ҳромлари, Ҳиндистон, Қадимги Юнонистон ва Римдаги архитектура ёдгорликларидан қолишмайди. Рестубликамига келаётган хорижий сайдехларнинг 76,2% туристик марказлар - Самарқанд, Бухоро, Хива ва Тош

кент шаҳарларини тұғыр келмокда. Қолган 24,6% хорижий сайдехлар Фарғона водийсіздеги тарихий ёдгорликларни күритешкен. Лекин Жиззах вилайтида экотуризм ва төр туризмнинг ривожлантириш имкониятлари юқори, бунинг учун экотуризмниң худудий ташкил этиш буйича пазарий да амалий ишлар ҳамда шу салдаги илғор тажрибаларни үрганиш керак. Бу эса туризмнинг моддине - техник баъзасига таъсир курсатади. Олиб борилган илмий изланишлар таҳлилига кура республикада 40% туризмнинг ишлаб чиқариш қуввати Тошкент шаҳрида жойлашган, 37% эса Самарқанд, Бухоро ва Ҳоразм вилоятларига 16%, Фарғона подийси ва Сурхондаре вилоятига тұғыр келади. Республиканинг 50% майдонини эгаллаган бошқа вилоятларга жами туристик ишлаб чиқариш құшатининг 7% тұғыр келади, холос.

Республика Давлат статистик қўмитасинин берган маълумотига кура ҳозирги кунда туризм мамлакат ялғи ички маҳсулоти ишлаб чиқаришдаги улуш 2% га яқогиши ташкил қиласди. Ривожланған мамлакатларда бу курсаткич 7-9% ни ташкил қиласди. Шуни ҳисобга олиб мамлакатимизнинг бой туристик имкониятларида янада кенгроқ фойдаланиши масаласи ҳозирда долзарблар

Хуноса ўринда шунни таъкидаш лозимки, қўйилди масалаларга ётибор қартиш туризм истиқболида муҳим аҳамиятта ғядиди.

- Ўзбекистоннинг географик ўрни ва жойланғувидан келиб чиқкан ҳолда туризм соқасига ӯзита хос ёндашиши, оғимал ривожлантириш учун хориж тажрибасиши үрганиш;

- туристик атлас яратишнинг нафарий ва методологияк асосларини ишлаб чиқити;

- табиий шароит ва ӯзита хос иқлим хусусиятларидан келиб чиқкан ҳолда танишув, рекреация ва дам олиш на соколлаштириши маскаларини карталаштириш ва турист қабул қилиш юкини географияк ва экологик баҳолаш;

- туристик рекламаларини ташкил этишининг хуудудий жиҳатлариги тадқик этиш;

- қадимий ва туризм шаҳарларида "эркин туристик зоналар" ташкил этишининг хуудудий жиҳатларини үрганиш;

- туристик маҳсулотлар турни янада кўпайтириш;

- "Очиқ осмони остидаги музейлар" мавжуд худудларда шарқ маданийи ва цивилизациясини, этнографиясини, тарихий ва миллий кийимларда юритни (сотувчилар, ҳунарманлар ва хизмат курсатувчи ходимлар учун) йўлга қўйини;

- туризм моддине техник базасини янада кучайтириш;

- соколлаштириши ва дам олиш, курортлар тизимиша хорижий сайдехларни жадоб қилиш орқали рекреация туризмнің ётиборни кучайтириш;

- туристик тадқикотлар олиб борини, ипповацион ва корпоратив ҳамкорликни янада кучайтириш ва дж

ФОИДАЛАНИЛГАН АДАБИЕТЛАР:

1. Мирзиев Ш. "Буюк келажагинизни мада ва олижаноб ҳалқимиз билан бирга қурамиз". Т: "Ўзбекистон", 2017.
2. Каримов И. "Тарихий хотираси келажак йўқ". Т.: Ўзбекистон, 1998.
3. Ўзбекистон Республикасигининг "Туризм саломни жадал ривожлантириши таъминлаши тарбия бирлари тўғрисида" ги Фармони. 2017.
4. Комилова Ф. "Ҳалқаро туризм бозори". Т: ІДР. 2001 й. [1:102].
5. Солиев А., Усмонов М. "Туризм географияси" Самарқанд, 2005 й [2:112].
6. Интернет маълумотлари.

ТАҲРИРИЯТ:**РУС ТИЛИ ТАРЖИМОНИ:**Феруза ШУКУРОВА**ИНГЛIZ ТИЛИ ТАРЖИМОНИ:**Камол НОРМУРОДОВ**МУСАҲХИҲА:**Санам ИСРОИЛОВА**МУСАҲХИҲА:**Сорон НОРКУЛОВА

Журнал Жиззах
вилояти Матбуот ва
аҳборот бошқармаси-
дан 2018 йил 28
мартда 06-037 рақам
билин рўйхатга
олинган.

Журнал йилда 4
 маротаба (ҳар чоракда)
 ўзбек тилида чоп
 этилади.

Матнларда
 фойдаланилган мисол
 кўчирма ва
 маълумотлар аниқлиги
 учун муаллифлар
 масъулдирлар.

Журналдан кўчириб
 босилганда манба
 қайд этилиш шарт

МАНЗИЛ:
130100, Жиззах шаҳри,
Ш.Рашидов кўчаси,
4-үй, асосий бино

ТЕЛЕФОН:

(99872) 226 02 93.

(99890) 643 29 64

ФАКС:

(99872) 226-46-56

Журнал андозаси
 Аҳборот технологиялар
 марказида
Собир СИБГАТУЛЛИН
 томонидан тайёрланди

"VNESHINVESTPROM" МЧЖ
 босмахонаси.

Ташкент шаҳр, Навоий кўтаси.30-үй

2019 йил 20 март куни
 босмахонага
 топширилди.

Қофоз бичими A4Буюртма: 14Нашр адади: 100**ИННОВАЦИЯ ВА ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ**

Холима ШУКУРОВА. Бошлиғич таълим тизимида инноваций технологиялардан фойдаланиш ("Хусният ва сандушликни такомиллашибириш" фани мисолида)

Боҳтиёр МИРКОМИЛОВ. Талабаларни камолиддин Гузодиев билан танишибириш

Хайдарали НАЗАРОВ. Мактабгача ёшдаги болаларни мусигид ритмик харакатларга ўргатишда методологик инноваций ёндашув

Дилназа ТУЛАНОВА, Рўзимурод ЭСОНОВ. Тасвирий санъатни тушунтиришнинг муҳим дидактик воситаси

РУХИЯТ ОЛАМИ

Холмат ШОДИЕВ, Обид АЗИЗОВ. Инкиrozий суицилал ҳолат, муаммо ва ечимлар

МОЗИЙ САДОЛАРИ

Мухторқул ПАРДАЕВ, Гулчоҳра МУМИНОВА. Жиззах (Лизак)нинг муғуллар томонидан истило килинишига доир янги мулоҳазалар

Зиёдулла ХОЛБОЕВ. Қалиятепанинг З-рабоди мудофаа тизи ҳақида дастлабки мулоҳазалар

Ахрорқул ПАРДАЕВ, Тўлқин ҲОШИМОВ. XV-XVI аср ёзида манбаларида Жиззах шаҳри тарихининг ёритилиши

Акбар ВАЛИЕВ, Фирдавс МАЖИДОВ. Ўзбекистоннинг ижтимоёй сиёсатининг эволюцияси

ГЕОГРАФИЯ ВА ТУРИЗМ:

Кўчкор ҲАКИМОВ, Бекзод ҲАКИМОВ. Ҳалаж этномими ва худудий тарқалиши ҳақида

Шодиқул ХОЛИҚУЛОВ, Машраб УСМОНОВ. Ўзбекистонда ҳалқаро туризмни худудий ташкил этишнинг узига хос жihat

ТАБИАТ ВА ӨЛАМ

Худойберган МАВЛОНОВ, Сурайё ҚОДИРОВА. Чўл ўсимликларининг интродукцияси ва серхосил яловларни таъсиш хусусида

ИЛМ-ФАН ВА ТЕХНИКА

Мақсуд ЖАББОРОВ. Ацетилен углеводородлари - киме с бирламчи хом-ашёси

ЁШ ТАДДИКОТЧИЛАР

Мансур НАБИЕВ. Демократик жамиятда ижтимоий-маъна қадриятларнинг ривожланиш истиқболлари

Паризод ТУРОПСВА. Жиззах адабий мұхитида ижтимоий шахс маънавиятининг акс эттирилиши

Бахром СОАТОВ, Достон ОДИЛОВ. Айдар-Арнасой кўл худудидаги қушлар ва уларни муҳофаза қилиш чора-тад

Жўрабек ЖУМАЕВ. Оролни кутқариш - умумий муаммас (Марказий Осиё давлатлари мисолида)

Мурод УСМОНОВ, Чарос ТОХИРОВА. Таълим жараён интерактив электрон ўкув курслар яратишнинг технолоји асослари

Фарруҳ АҲМЕДОВ, Ақрам АБДУЛАҲАТОВ. Даюдочи тайёрлашнинг замонавий тенденцияси

Акбар АБДУРАҲМОНОВ. Давлат ва жамият бошқаруви умуминсоний қадриятлар уйғулиги

ЖАВОНДАГИ ҲАЗИНА

Феруза ЗОИРОВА. Бадийи адаётниң база чон иш топтиришдаги роли

Назира МУҲИТДИНОВА. "Дебонд-Санкор" химиялари макон ва замон тавсифи ("Ол-сингиллар" тарбияси